

حسین تراب نژاد و حمید عطایی؛ نویسنده و بازیگر از «ترور خاموش» به «صبا» می‌گویند

گریزی به نظریه

«اروپای پاک و خاورمیانه آلوده»

حسین تراب نژاد؛ نویسنده:

سید مرتضی حسینی
گفت و گو

سریال «ترور خاموش» وجهی کمتر دیده شده از موضوع مواد مخدر را روایت می‌کند و در فرآز و فرود داستان، مخاطبان را با هیجان و گره‌های متعددی همراه می‌کند. پای صحبت حسین تراب نژاد، فیلمنامه‌نویس این سریال نشستیم. او که به عنوان نویسنده فیلمنامه تاکنون آثاری همچون فیلم‌های سینمایی «دار کوب»، «ماجرای نیمروز»، «رد خون» و «سیلور» (بازنویسی) و سریال‌های «پرده نشین»، «فوق سری»، «تفسی گرم»، «بیدار باش» و «شوق پرواز» را در کارنامه خود دارد این بار نیز روایتگر داستانی جذاب، از بلطن واقعیت و پرونده‌های امنیتی است.

در کنار آن «مسعود صبحی» و خانواده‌اش، خانواده «شفقتی» و خرد داستان‌های دیگر قرار می‌گیرند. شما در روند تولید سریال تا چه میزان مشارکت داشتید؛ مثلاً کارگردان و تهیه‌کننده در انتخاب بازیگران یا شما مشورت کردت؟

من تا روز آخر مشغول تگارش بودم؛ اما با کارگردان و تهیه‌کننده تعامل داشتم. در کارهای گذشته‌ام بسته به استقبال کارگردان و تهیه‌کننده نظرهایم را مطرح می‌کردم، اما ترجیح می‌دهم خیلی در جزئیات دخالت نکنم. هر چند آقایان صفری، معظمی و اصفهانی به من لطف داشتند. در انتخاب بازیگر چندان مشارکتی نداشتم چون بخشی از بازیگران چیده شده و حتی مدت یک ماه و نیم جلوی دوربین رفته بودند اما نقش‌هایی بود که آقای معظمی لطف می‌کرد و از من نظر می‌خواست. من هم در حد توانم کمک می‌کردم.

«ترور خاموش» را در چه قالب‌های تلویزیونی تقسیم‌بندی می‌کنید؟ اکشن، امنیتی یا پلیسی؟

یه تفرم «ترور خاموش» یک قصه اجتماعی، امنیتی و سیاسی است. من خودم جنبه‌های اجتماعی کار را بیشتر از جنبه‌های امنیتی و سیاسی می‌بینم. به طور واضح بخواهم بگویم به عنوان نمونه در تولیدات مؤسسه تاجی هنر که سابقه همکاری با آن‌ها را دارم بیشتر جنبه‌های پلیسی و اکشن مد نظر است؛ مثلاً «ترور خاموش» یا سریال «خواب و بیدار» متغولات است و نگاه کلان‌تری به موضوع دارد. حضور آقای اصفهانی در این کار باعث می‌شود بر جنبه‌های سیاسی و پنهان این ماجراها نیز تأکید شود.

کارنامه کاری شما چه در حوزه سینما و چه در تلویزیون یا آثار راهبردی، دغدغه‌مند و جدی شناخته می‌شوند مثل «فوق سری»، «سیلور»، «ماجرای نیمروز» و «پرده نشین». این انتخاب و علاقه خودتان است؟

در سال‌های اخیر به دلیل انجام کارهای متعدد، انتخاب‌هایم به گونه‌ای است که خودم از قصه لذت ببرم و جنبه‌های دیگری از یک ماجرای به ظاهر شناخته شده، روایت شود. اگر مثلاً کار درباره انقلاب است حتی الامکان کلیشه‌های رایج مثل چایچه‌ها کردن اعلامیه و تعقیب و گریز صرف در آن تپاشد. چند سال پیش سریال «رنج پنهان» را با بیژن میریقری کار کردیم که متأسفانه به دلیل شرایط مالی تلویزیون، خیلی خوب دیده نشد اما از این جهت برایم جذابیت داشت که به موضوع «چریک‌های فدایی خلق» می‌پرداخت. درباره مجاهدین خلق کار زیاد ساخته شده، اما در مورد چریک‌ها خیر. ما در این سریال شخصیت یک روحانی خیلی فعال داشتیم که وکیل دادگستری بود؛ در حالی که روحانیون در سریال‌های انقلابی معمولاً سخنرانی می‌کنند و به زندان می‌افتند و شکنجه می‌شوند. یاد «پرده نشین» ایستای کار همه می‌گفتند این کار را نکن چون شعاری می‌شود و مخاطب پس می‌زند. جذابیت «پرده نشین» در نشان دادن زندگی خانوادگی روحانیون و خلوتشان در حوزه علمیه بود. این که یک روحانی هم ممکن است گرفتار حاشیه‌هایی شود. من اصراری بر جنس و ژانر خاصی ندارم و نمی‌خواهم باین ژانر خاص شناخته شوم.

در تگارش این اثر چه مقدار به پرونده واقعی وقادار بودید؟

چون آقای اصفهانی به این مباحث اشراق دارد، اصولاً پرونده‌هایی را انتخاب می‌کند که همزمان هم ابعاد جدی امنیتی و هم جنبه‌های دراماتیک داشته باشند. بنابراین آنچه به عنوان منبع اولیه قصه به ما داده می‌شود علاوه بر واقعیت‌ها، جنبه‌های تخیلی نیز به آن افزوده شده است. نمی‌توانم بگویم دقیقاً چه بخشی از قصه واقعیت است، ولی کلیت ماجرا واقعی است؛ یعنی تنوری سریال، «خاورمیانه آلوده و اروپای پاک» از پرونده‌های واقعی برآمده است که در وزارت اطلاعات به سرانجام رسیده است.

پس این تنوری که در سریال بارها تکرار می‌شود ریشه در واقعیت دارد؟

بله؛ ما در خیلی از فیلم‌هایما سریال‌ها مسائل کف خیابانی مواد مخدر مثل شکل ظاهری و مشکلات معتادان، خانواده‌های درگیر، بیماری‌های آن‌ها و گرفتاری‌های مالی و جرم و جنایت‌ها را دیده‌ایم. اما جنایت این قصه، داشتن رویکرد کلان به ماجرا است. شاید در خیلی از فیلم‌ها و سریال‌ها به دشمنی رژیم صهیونیستی یا جمهوری اسلامی پرداخته شده اما از عقیده فکری این دشمنی چیزی در ذهن مخاطبان ته‌نشین نشده باشد. اما این قصه به صورت مصداقی در مورد نقش رژیم صهیونیستی در توزیع نوع خاصی از مواد مخدر صحبت می‌کند که بر مبنای واقعیت است. یکی از جنبه‌های «خاورمیانه آلوده و اروپای پاک» این است که عملاً تنوری جوان مملکت زمین گیر می‌شود. در بلندمدت هم توان آن کشور از جمله خانواده‌ها، تیروهای انتظامی و امنیتی و بودجه کشور درگیر آن می‌شود. بنابراین مواد مخدر چیز ساده‌ای نیست. تنوری بزرگ‌تری پشت آن است.

فیلمنامه طوری نوشته شده که مخاطبان منتظر فصل دوم آن باشند؟

خیر؛ در همین فصل تمام می‌شود. هسته اصلی درام در این سریال بیشتر رابطه بین «صبحی» و فرزندان است یا در سطح کلان رقابت میان کارتل‌های مواد مخدر؟

اصل ماجرا که در چند قسمت اول در این هفته به آن پرداخته شد پینا کردن آدم‌های پشت پرده از زاویه دید تیروهای اطلاعاتی است. تعقیب و مراقبت کارتل‌ها توسط اطلاعاتی‌ها یا استفاده از ترقندهایی شبیه به بازی شطرنج مد نظر مایوده است. چیدن تدریجی آدم‌های قصه در یک پازل تادرتهایت به فرد پشت پرده این ماجرا ابرسند خط اصلی «ترور خاموش» است که

جنبه‌های اجتماعی کار را بیشتر از جنبه‌های سیاسی آن می‌دانم

اطلاعات فیلمساز یا فیلمنامه‌نویس است نقش ایشان قابل توجه است.

در طراحی شخصیت‌ها آیا قهرمان محوری مدنظرتان بوده یا حضور شخصیت‌های متعدد و سرشکن شدن داستان در بین آن‌ها؟

از نظر من فیلمنامه «ترور خاموش» فیلمنامه کلاسیکی نیست که دارای یک یادو قهرمان مشخص باشد و بیننده فرآز و فرودهای زندگی او را دنبال کند. تیروهای اطلاعاتی ما مدخل ورود به داستان هستند. ما به واسطه آن‌ها که مسئولیت پیگیری این پرونده را دارند به زندگی صاحبان کارتل‌های مواد مخدر، درجه‌های گشودایم؛ اختلاقات و چالش‌های آن‌ها با هم را روایت می‌کنیم و از نگاه تیروهای اطلاعاتی پشت پرده این ماجراها را می‌بینیم. این که امثال «شفقتی» و «صبحی» بازیچه‌ای هستند و اهداف بزرگ و استراتژیکی پشت مدیریت این باتدها وجود دارد.

علاوه بر بحث قهرمان و ضدقهرمان در قطب‌بندی دوگانه مثبت و منفی، به نظر می‌رسد بیشتر بر شخصیت‌های خاکستری و چندلایه تأکید داشتید؟

بله؛ چندماتی که آقای قاضل در طراحی شخصیت‌ها انجام داده بود واقعاً چیدمان خوبی بود یعنی آدم‌های بد قصه ما برای مخاطب قابل درک و پذیرش هستند. «مسعود صبحی» «پرویز قلاچی‌پور» پدر خانواده‌ای است که می‌توان گفت قرو پاشیده است؛ یا بچه‌هایش مشکل دارد و نمی‌تواند حتی چند دقیقه گفت‌گویی توأم با آرامش یا همسر و پسرش داشته باشد. زندگی زوج خانواده «شفقتی» (ستاره اسکندری و رضا مولایی) هم دچار مشکلاتی است و شکننده است. روابط شخصیت‌های خاکستری باعث شده از همان ابتدای قصه شاهد منفی و مثبت‌های کلیشه‌ای تپاشیم.

روند شکل‌گیری قصه و تگارش فیلمنامه «ترور خاموش» چگونه بود؟

ایده اولیه سریال به پرونده‌هایی بازمی‌گشت که در ابتدا آقای مرتضی اصفهانی یا آقای هومان قاضل مطرح کردند. آقای قاضل حدود هشت قسمت از سریال را بر مبنای همین پرونده‌ها در قالبی جذاب نوشتند. در ادامه آقای صفری یا توجه به آشنایی قبلی، مرا دعوت به کار کردند. من پس از خواندن متن‌ها، چند جلسه هم با هومان قاضل درباره متن‌های نوشته شده و ادامه کار صحبت کردیم. بر همین مبنای، قسمت‌هایی از متن‌های اولیه که تصویربرداری شده بود را بازنویسی کردم و سپس ادامه فیلمنامه را نوشتم.

نقش مرتضی اصفهانی در جریان تگارش فیلمنامه و تولید چه بود؟

آقای اصفهانی تجربیات خود را در حوزه‌های امنیتی به کارگردان و نویسنده منتقل می‌کنند و حضور مؤثری دارند. پرونده‌ها و اطلاعات مورد تپاز را در اختیار ما می‌گذارند؛ خودشان نیز پیشنهادهایی می‌دهند که پرونده‌ها دراماتیک‌تر شوند. در این گونه آثار حضور چنین افرادی که هم تخصص حرفه‌ای دارند و هم نگاه دراماتیک، در جزئیات هم خیلی به افزایش کیفیت کمک می‌کند. مثلاً در دیلوگ‌های تخصصی که خارج از حیطه